

SEL-UNGUR (Kırgızistan)

Os şehrinin batısında, Sokh vadisinde, Khaijdarkan kasabasının batı sınırında yer alan ve Orta Asya'nın Moustérien öncesini temsil eden ilk mağara sitidir. Mağara vadi seviyesinin 40 m. altındadır. Kalker içine oyulmuştur. Girişte 25 m. yüksekliği olan geniş bir göze sahiptir. Bu geniş gözü 65 m. ve 34 m. uzunluğunda iki koridor takip eder. Kazılar mağaranın girişine yakın bir yerde 1980 yılından beri V. I. Islamov tarafından sürdürülmektedir. 7,2 m. kalınlığında bir dolgusu bulunan kazı alanında, steril tabakalarla ayrılmış, her biri 12-40 cm. arasında değişen kalınlık gösteren 5 kültürel seviye saptanmıştır. Fauna, tam olmayan bir mağara ayısı, kar panteri, mağara sırtlanı, geyik, pleistosen eşiği, öküz ve diğer hayvanların kalıntılarından oluşur. Endüstri çakmaktaşı ve özellikle daha çok silisli şist'tendir. Daha çok yonga üzerine, geri kalanı da çakıllar üzerine yapılmışlardır. Bulunan aletler arasında eğik profilli kısmi bir iki yüzeyli alet, dikdörtgen yongalar, vurgaçlar, tek kenar ve yatay kenar kazıyıcılar yer alır. Fakat aletlerin asıl grubunu dişlemeli ve çontuklu aletler oluşturur. Levallois endisi (%1,1) ve dilgisel yongalama endisi (%1,9) çok zayıftır ve façetalı vurma düzlemi seyrek. Malzeme tipolojik olarak Islamov tarafından Acheuléen olarak önerilmiştir. Görünüşte eski olan bu malzeme Yakındoğu'daki Gesher-Benot Ya'aqov tip Son Acheuléen ile karşılaştırılabilir.

KULBULAK (Özbekistan)

Dzorsaja nehrinin sağ kıyısında, Angren kasabasına ve aynı isimle anılan kaynağa yakın bir açık hava istasyonudur. Kazılar 1963 yılından beri **M. R. Kasimov** tarafından yürütülmektedir. Toplam 18 m. derinlik gösteren dolgular 31 kültür seviyesini içerir. En alt seviyelerde 9 m²'lik bir alan kazılmıştır. Stratigrafi balçık, kım ve killi balçık, turb ya da gölsel dolgulardan oluşur.

31-24. Seviyeler Matuyama-Brunhes sınırında Alt Pleistosen döneme aittirler. Fakat küçük ve dikkatli bir şekilde işlenmiş olan iki yüzeyli uçlar, böyle eski bir tarihe izin vermez.

23-12. Seviyeler Alt Pleistosen Son Moustérien'e aittir.

11-4. seviyeler Geç Moustérien'e ait olup, geçiş aşamasıdır (Riss-Würm).

3-1. Seviyeler ise Üst Paleolitiğe aittir (Üst Pleistosen).

Moustérien seviyelerde bolca bulunan materyal; uçlardan, kesici aletlerden ve kenar kazıyıcılardan, saplı parçalardan ve çok sayıda dişlemeli ve çontuklu aletlerden oluşur.

TEŞİKTAŞ (Özbekistan)

Teşik-taş Mağarası Semerkand'ın 125 Km. güneyinde, Macajdaria nehrinin sol kıyısında, dar bir boğazda 1800 m. yükseklikte bulunur. Mağara nehir seviyesinden 500 m. yükseklikte Jurasik dönem kalkerli bir kanyonda oluşmuştur ve küçük bir vadinin tabanından 6-8 m. yukarıdadır. 1938-1939 yıllarında A. P. Okladnikov tarafından çalışılmıştır. 137 m² boyutlarındaki kazı alanı, mağaranın tüm yüzeyini temsil eder. 1,5 m. kalınlığındaki dolgularında farklı steril tabakalarla ayrılmış 5 kültürel seviye saptanmıştır. Endüstri **Tipik Moustérien**'in gelişmiş bir evresine aittir. Fauna çoğunlukla Sibiryadağ keçisi, at, geyik, leopar, kemiriciler ve kuşlardan oluşur. U234 yaşlandırmasıyla G.Ö. 44.000 ± 1000 yaş elde edilmiştir.

1,5 m. kalınlığındaki kültürel bir seviyeden gelen 8-9 yaşlarındaki bir çocuk mezarıyla ünlenmiştir. İskelet bugünkü yüzeyin 25 cm. altında bulunmuştur. Özellikle gömütle ilgili kazılan küçük bir çukur içine yerleştirilen iskelet daha sonra küçük bir carnivore tarafından tahrip edilmiştir. Gömüt etrafına daire biçiminde yaban keçisi boynuzları dik olarak konmuştur. Teşik-Taş çocuğunun kafatası M.M. Gerassimov tarafından 125 kemiğin birleştirilmesiyle rekonstrüye edilmiştir. Bu iskelet daha çok doğusal karakterler gösteren bir Neanderthal grubuna bağlanmıştır (*Homo sapiens neanderthalensis*). Endüstri daha çok yöresel kökenli silisli kalkerden, kısmen de jasper ve kuarzitten yapılmıştır.

Endüstri daha çok disk biçimli iki yüzden yontulmuş çekirdeklerden (%30,6), levallois ve prizmatik çekirdeklerden alınan dilgilerden (%40,72), kenar kazıyıcılardan (%3), ön kazıyıcılardan (%16,7) ve uçlardan (%7) oluşur.

VİSNEVKA (Kazakistan)

Celinograd'ın 25 km. uzağında, Isim nehrinin kıyısında bulunan bir seri Orta Pleistosen açık hava istasyonlarıdır. 1965 yılında V.S. Volosin tarafından bulunan bu yerde 1969-1980 yılları arasında çalışılmıştır. Binlerce yontmataş parça Isim vadisinin yamaçlarında ve yüksek alanlarında yer alan 6 noktadan toplanmıştır. 4 kompleksten oluşan buluntulardan biri Volosin'e göre Üst Pleistosen'in son safhası olan Riss-Würm buzularası evreye bağlanır.

Eski seriler, Geç Acheuléen'e ait 9 iki yüzeyli alet içerir. Ayrıca Clactonien yongalar, çok seyrek levallois tipler, kenar kazıyıcılar ve disk biçimli çekirdekler vardır.

İkinci seri uzun ve oval iki yüzeyliler, seyrek uçlar, atipik kenar kazıyıcılar ve dişlemeli-çontuklu aletlerin önemli bir grubuyla birlikte Levalloisio-Mousterien teknikle karakterize edilir. Bu ünite Orta Asya'nın güney bölgelerinin Mousterien'i ile akrabalığı olmayan Orta Kazakistan'ın iki yüzeyli alet içeren Paleolitik dönemine bağlanabilir.